

EKONOMİ BÖLÜMÜ SEKTÖREL NOTLAR

2021 İLK ÇEYREĞİNDE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN KÂR/ZARAR ANALİZİ: FAİZ VE DÖVİZ KURUNUN OLUMSUZ ETKİSİ

Salgın ve salgınla mücadele ile geçen son bir yıl içinde alınan makroekonomik tedbirler ve düzenleyici kurumların yaptığı raporlama standart değişikliklerinin banka finansal tablolarına etkileri devam etmektedir. 2020 yılında kaydı anlamda büyüme ve kârlılıkta pozitif bir görünüm sergileyen bankacılık sektörü, normalleşme sürecinin ilk adımında gerçekleştirilen faiz artışından ve döviz kurundaki dalgalanmadan 2021'in ilk çeyreğinde kayıpla karşılaşmıştır. 2020'nin ilk çeyreğine göre nominal olarak kârın %4,3 artmasına karşın, net faiz geliri-faiz marjı daralmış, kambiyo zararları ise ciddi ölçüde artmıştır. Özellikle kamu bankalarının karşılaştığı kayıp belirgindir..

BDDK'nın yayımladığı Mart-2021 verilerinden hareketle, bankacılık sektörünün kâr/zarar vaziyeti hakkında aşağıdaki değerlendirmelerde bulunulabilir.

- 1) Sektörün konsolide 2019 ve 2020 yılları ile 2020 ve 2021 ilk çeyrek kâr/zarar görünümü ana kalemler itibarıyla aşağıdaki gibidir. Sektörün 2021 ilk çeyrek kârı bir önceki yılın ilk çeyreğine göre nominal %4,3 artarken, reel bazda %10,2 küçülmüş, USD bazında ise %17,5 gerilemiştir. Son bir yılda hızla büyüyen, dolayısıyla riskleri artan sektörün karlılığındaki görünüm başarılı olarak nitelenememekle birlikte, aşağıda detaylı olarak gösterildiği üzere, söz konusu durum kamu bankalarının kârında meydana gelen keskin düşüştan kaynaklanmıştır. 2020 son çeyreğinde meydana gelen faiz artışının net faiz gelinde ve faiz marjında yarattığı belirgin kayıp ve kambiyo zararındaki keskin artış sektörün kârlılığına sirayet etmiştir.

Tablo 1. Bankacılık Sektörü Kâr/Zarar Görünümü

Bankacılık Sektörü Kâr/Zarar Tablosu Ana Kalemleri (milyon TL)	Yıllık	3 Aylık	Yıllık	3 Aylık	2020 Mart-2021 Mart 3 Aylık		
	31.12.2019	31.03.2020	31.12.2020	31.03.2021	Değişim	Reel Değ.	USD Değ.
Toplam Faiz Geliri	420.520	99.263	423.472	126.730	27,7%	9,9%	1,4%
- Kredi Faiz Geliri	322.827	73.475	308.099	92.585	26,0%	8,5%	0,1%
- Menkul Kıymet Faiz Geliri	65.866	18.517	93.544	25.844	39,6%	20,1%	11,0%
- Diğer Faiz Geliri	31.827	7.271	21.829	8.302	14,2%	-1,7%	-9,9%
Toplam Faiz Gideri	258.165	45.112	208.676	82.567	83,0%	57,5%	45,7%
- Mevduat Faiz Gideri	174.674	27.504	123.042	51.410	86,9%	60,9%	48,5%
- Diğer Faiz Gideri	83.491	17.608	85.634	31.157	76,9%	52,3%	41,2%
Net Faiz Geliri	162.355	54.151	214.796	44.163	-18,4%	-29,8%	-35,4%
Sorunlu Kredi Özel Karşılık Gideri	56.555	13.754	41.561	9.050	-34,2%	-43,4%	-47,8%
Özel Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri	105.800	40.397	173.235	35.113	-13,1%	-25,2%	-31,3%
Faiz Dışı Gelir (Ücret, Komisyon ve Diğer Bankacılık Geliri)	106.404	29.155	102.538	41.248	41,5%	21,8%	12,3%
Faiz Dışı Gider	128.643	45.178	181.165	50.975	12,8%	-2,9%	-10,5%
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	-17.472	4.140	-22.487	27.268	558,7%	466,9%	423,2%
Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-5.510	-9.217	3.730	-33.373	262,1%	211,6%	186,8%
Vergi Öncesi Kâr	60.579	19.297	75.853	19.281	-0,1%	-14,0%	-21,0%
Vergi Provizyonu	11.536	3.950	17.350	3.275	-17,1%	-28,6%	-34,4%
Dönem Net Kârı	49.043	15.347	58.503	16.006	4,3%	-10,2%	-17,5%

Kaynak: BDDK Aylık Bülten (<https://www.bddk.org.tr/bultenaylik>)

* Reel değişim, TCMB'den elde edilen Mart-2020 / Mart-2021 dönemine ait %16,19'luk enflasyon oranı kullanılarak hesaplanmıştır. [Reel değişim= (1+Nominal Değişim)/(1+Enflasyon)-1 http://www3.tcmb.gov.tr/enflasyonalcalc/enflasyon_hesaplayici.html]

** USD değişim, BDDK'nın USD olarak yayımladığı ilgili tarihlere ait finansal tablolardaki tutarlar arasındaki değişimdir.

- Sektörün başarılı bir sonuç elde edememesinde; faiz gelirinin %27,7 artmasına karşın, faiz giderinin %83 yükselmesi, bunun sonucunda net faiz gelirinin %18,4 düşmesi etkili olmuştur. Fonlama maliyeti ile birlikte önemli bir kredi maliyeti olan özel karşılıklar sonrası net faiz geliri dikkate alındığında ise %13,1'lik düşüş söz konusudur.
- Özel karşılık giderinin %34 azaldığı görülmektedir. Haziran-2021 dönemine kadar geçerli olacak şekilde sorunlu kredi sınıflandırma esaslarının değiştirilmesinin katkısıyla sorunlu kredi miktarının artmaması sonucu ayrılan özel karşılıklarda düşüş meydana gelmiştir.
- Menkul kıymetlerin artan hacmi nedeniyle faiz geliri içinde menkul kıymetlerden elde edilen faiz geliri %39,6 (USD bazında %11) artmıştır. Kredi faizi gelirindeki artış ise %26, USD bazında sıfırdır.
- Olumlu bir gelişme ise faiz dışı bankacılık ücret ve komisyon gelirlerinde gözlemlenen %41,5'lük artıştır. Faiz dışı giderlerdeki artış ise %12,8 düzeyinde kalmıştır.
- Sektörü olumlu etkileyen ana faktörlerden biri 2020 ilk çeyreğinde 4,1 milyar TL olan sermaye piyasası işlem kârlarının 27,2 milyar TL'ye yükselmesidir. Ancak bir önceki yılın aynı döneminde 9,2 milyar TL olan kambiyo zararının 33,4 milyar TL'lik zarara yükselmesi ciddi bir kayıp yaratmıştır. Sermaye piyasası işlemleri ve kambiyo kâr/zararı birlikte ele alındığında 2021 ilk çeyreğinde 1 milyar TL'lik ilave zararın oluştuğu görülmektedir.

- 7) Sermaye yapılarına göre mevduat ve katılım bankalarının 2021 ilk çeyrek kâr/zarar özet tablosu ve 2020'nin ilk çeyreğine göre değişim aşağıdadır. (Faiz kalemleri katılım bankaları için kâr payıdır.)

Tablo 2. Sermaye Yapılarına Göre Banka Gruplarının Kâr/Zarar Görünümü

Mevduat ve Katılım Bankaları Kâr/Zarar Tablosu Ana Kalemleri (milyon TL)	01.01.2021-31.03.2021				2020 ve 2021 I. Çeyrek-Değişimleri			
	Kamu B.	Ö.Ulusal B.	Yabancı B.	Katılım B.	Kamu B.	Ö.Ulusal B.	Yabancı B.	Katılım B.
Toplam Faiz Geliri	49.013	38.419	26.424	7.746	31%	20%	26%	53%
- Kredi Faiz Geliri	36.405	27.519	20.118	5.414	30%	23%	23%	41%
- Menkul Kıymet Faiz Geliri	11.387	8.175	3.863	1.785	40%	31%	32%	162%
- Diğer Faiz Geliri	1.221	2.724	2.444	547	14%	-19%	44%	-1%
Toplam Faiz Gideri	41.003	21.575	13.100	4.732	116%	60%	52%	105%
- Mevduat Faiz Gideri	24.475	13.312	9.715	3.908	116%	60%	68%	88%
- Diğer Faiz Gideri	16.527	8.263	3.385	824	115%	61%	19%	257%
Net Faiz Geliri	8.010	16.844	13.325	3.015	-56%	-9%	7%	9%
Sorunlu Kredi Özel Karşılık Gideri	2.696	3.010	2.279	928	-31%	-38%	-40%	-14%
Özel Karşılık Sonrası Net Faiz Geliri	5.314	13.834	11.045	2.087	-63%	1%	29%	23%
Faiz Dışı Gelir (Ücret, Komisyon ve Diğer Bankacılık Geliri)	12.873	12.614	12.318	2.560	55%	32%	33%	74%
Faiz Dışı Gider	12.439	16.784	16.604	3.750	-3%	15%	23%	20%
Sermaye Piyasası İşlemleri Karları (Zararları) (Net)	-1.727	15.977	9.289	2.077	-359%	2910%	437%	809%
Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-1.978	-18.983	-9.229	-1.768	-58%	417%	898%	-358%
Vergi Öncesi Kâr	2.044	6.659	6.819	1.205	-65%	19%	33%	27%
Vergi Provizyonu	443	985	1.230	250	-67%	-10%	21%	24%
Dönem Net Kârı	1.601	5.674	5.589	956	-64%	26%	36%	28%

- 8) Özel ulusal, yabancı ve katılım bankalarının ilk çeyrek kârı 2020'nin aynı dönemine göre %26-36 arasında artarken, son bir yıllık dönemde aktifleri %46, kredi hacmi %35, menkul kıymet portföyü %62 genişleyen kamu bankalarının kârı %64 azalmıştır. Bu azalmada ana faktörlerden biri; faiz giderinin diğer bankalara göre iki kat, takriben %116 yükselmesi ve sonucunda net faiz gelirin %56 düşmesidir. Net faiz geliri özel ulusal bankalarda %9 düşerken, yabancı bankalarda %7, katılım bankalarında %9 artmıştır. Özel karşılıklar sonrası net faiz geliri ise kamu bankalarında %63 düşerken, özel ulusal bankalarda %1, yabancı bankalarda %29, katılım bankalarında %23 yükselmiştir.
- 9) Kamu bankaları sermaye piyasası işlemlerinden 2020 ilk çeyreğinde 665 milyon TL kâr elde ederken, 2021 ilk çeyreğinde 1,7 milyar TL'lik zarara maruz kalmıştır. Diğer bankalar ise sermaye piyasası işlemlerinden keskin bir şekilde kâr artışı sağlamıştır. Kambiyo kar/zararı konusunda ise tersi yaşanmış, kamu bankaları 2020 ilk çeyreğine göre olumlu, diğer bankalar olumsuz bir görünüm arz etmiştir. Özel ulusal bankaların 2020 ilk çeyreğinde 3,7 milyar TL olan kambiyo zararının 2021 ilk çeyreğinde 19 milyar TL'ye yükselmesi dikkat çekicidir. Yabancı bankalarda da kambiyo zararı belirgin şekilde artmıştır. Bu durum özel bankaların ekonominin gidişatına dönük olumlu beklentilere sahip iken, Mart ayı içinde yaşanan döviz kuru artışına hazırlıksız yakalandıkları şeklinde yorumlanabilir.
- 10) Sektör ile sermaye yapılarına göre banka gruplarının bazı gelir-kârlılık-verimlilik göstergeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Temel Kârlılık ve Verimlilik Göstergeleri

Mevduat ve Katılım Bankaları	01.01.2020-31.03.2020					01.01.2021-31.03.2021				
	Kârılık Göstergeleri (%)	Sektör	Kamu B.	Ö.Ulusal B.	Yabancı B.	Katılım B.	Sektör	Kamu B.	Ö.Ulusal B.	Yabancı B.
Dönem Net Kârı (Zararı) / Ortalama Toplam Aktifler	0,34	0,28	0,33	0,40	0,25	0,26	0,07	0,32	0,45	0,21
Dönem Net Kârı (Zararı) / Ortalama Özkaynaklar	3,21	3,29	2,88	3,43	3,27	2,68	0,88	2,88	4,07	3,29
Toplam Faiz Gelirleri / Faiz Getirili Aktifler Ortalaması	2,28	2,45	2,37	2,28	1,97	2,18	2,17	2,34	2,28	2,21
Toplam Faiz Giderleri / Faiz Maliyetli Pasifler Ortalaması	1,36	1,60	1,34	1,24	1,21	1,94	2,36	1,93	1,66	1,79
Net Faiz Geliri (Gideri) / Ortalama Toplam Aktifler	1,15	1,14	1,27	1,22	0,91	0,71	0,34	0,95	1,07	0,67
Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri / Ortalama Toplam Aktifler	0,34	0,27	0,40	0,47	0,22	0,29	0,20	0,37	0,43	0,18
Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri / Toplam Gelirler	11,68	9,07	13,56	14,28	8,79	8,89	7,30	9,63	10,72	6,44
İşletme Giderleri / Ortalama Toplam Aktifler	0,43	0,36	0,48	0,54	0,51	0,37	0,29	0,44	0,49	0,42
Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler	97,99	86,02	97,13	97,41	99,79	98,74	96,36	98,90	98,86	99,34
Ücret, Komisyon ve Bankacılık Hizmetleri Gelirleri / İşletme Giderleri	78,20	73,09	84,09	86,13	42,64	77,65	69,38	84,32	87,39	42,92

2020 ve 2021 ilk çeyrek dönemleri karşılaştırıldığında, sermaye karlılığında (ROE) kamu bankaları kaynaklı olarak sektörde düşüş yaşandığı, yabancı bankaların rasyosunu belirgin şekilde yükselttiği görülmektedir.

- 11) Kamu bankaları, faiz gelirinin faiz getirili ortalama aktiflere oranlaması ile ulaşılan rasyoda en düşük, faiz giderinin faiz maliyetli pasiflere oranı ile bulunan rasyoda en yüksek seviyededir. Bu durum net faiz gelirine ilişkin yukarıda kamu bankaları için açıklanan durumu teyit etmektedir.

Faiz marjını veren “Net Faiz Geliri/Ortalama Toplam Aktifler” rasyosu %1,15’den %0,71’e gerilemiş; kamu bankalarında %0,34 ile diğer bankaların yarısından daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. 2020 yılı ilk çeyreğinde diğer bankalarla olan son derece küçük aleyhe fark oldukça genişlemiştir. Faiz marjında yabancı bankalar en verimli banka grubudur.

- 12) Faiz dışı gelirlerde ise kamu bankalarının ve özellikle katılım bankalarının aleyhine görünüm mevcuttur. Faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere ve toplam gelire oranlarında tüm banka gruplarında 2020 ilk çeyreğine göre gerileme mevcuttur.

Önemli bir verimlilik göstergesi olan faiz dışı gelirlerin işletme giderlerini karşılama ve zayıflama görülen tek grup kamu bankalarıdır. Bu oran kamu bankalarında %73’den %69’a gerilerken, en düşük oranın olduğu katılım bankalarında ise %43’lük rasyo aynen devam etmiştir. Daha verimli olan özel ulusal bankalarda %84, yabancı bankalarda %87’lik rasyolar mevcuttur.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde kârlılık ve verimlilik bakımından 2021 yılı ilk çeyreğinde kamu bankalarında faiz gideri kaynaklı olarak gerileme meydana geldiği, diğer banka gruplarının konumlarını korudukları ya da kısmi iyileşme yakaladıkları belirtilebilir. Özel ulusal bankaların faiz gideri ve marjı konusunda yabancı bankalara göre daha geride kaldığı söylenebilir. Faiz artışının kısa vadeli “negatif gap” üzerinden yarattığı olumsuz etkinin yılın ikinci çeyreğinden itibaren hafiflemesi ve faiz marjının yükselmesi beklenen bir durum olmakla birlikte, diğer yandan raporlama standartlarında geçici süreli değişikliklerin Haziran-2021 döneminde kalkacak olması sonucu yılın ikinci yarısından itibaren sorunlu kredilerdeki görünümün karşılıklar ve faiz geliri üzerinden kârlılığa olumsuz tesiri izlenmesi gereken önemli bir durumdur. Salgının etkilerinin azalacağı, enflasyon, faiz oranı ve döviz kurundaki dengeye kapı aralayacak istikrarlı bir ekonomik ortam tüm birimler gibi bankacılık sektörünü de olumlu yönde etkileyecektir. Tüm öngörüler izlenen makro politikaların tutarlılığı ve istikrarına bağlıdır.